

Utfordringer og muligheter, mål og strategier

Versjon 06.08.25 – universell utformet

Bakgrunn

Tradisjonen i Norge og i Nordfjella er å legge til rette for en sameksistens mellom natur og mennesker. Dagens situasjon¹ i Nordfjella er ikke bærekraftig over tid. Felles sti- og løypeplan skal foreslå tiltak som vil redusere negative effekter av menneskelig ferdsel på villreinens arealbruk og trekkmuligheter, men samtidig søke å ivareta reiselivets og friluftslivets behov.

Dette notatet er et steg på veien mot felles sti- og løypeplan og danner grunnlaget for å vedta mål og strategier i Nordfjellarådet. Mål og strategier skal ligge til grunn for det videre arbeidet med sårbarhetsvurderinger som grunnlag for å foreslå konkrete tiltak.

Formålet med felles sti- og løypeplan

Formålet ble vedtatt i Program for felles sti- og løypeplan for Nordfjella med Raudafjell:

«Felles sti- og løypeplan har som formål å bedre villreinens mulighet til å benytte de ulike funksjonsområdene (sommer-, vinter- og kalvingsområder) innenfor leveområdet, og mulighet til trekk innad og mellom funksjonsområdene.

Planen skal foreslå tiltak som kan redusere negative effekter av menneskelig ferdsel på villreinens arealbruk og trekkmuligheter. Innenfor rammene av hva som er forsvarlig av hensyn til villrein, kan det legges til rette for friluftsliv og friluftslivsbasert reiseliv.»

Rammer for planarbeidet

Ramme ble lagt i Program for felles sti- og løypeplan og Handlingsprogram (2021-2024) til Regional plan for Nordfjella med Raudafjell:

Felles sti- og løypeplan utarbeides for nasjonalt villreinområde med naturlig tilgrensende områder, det vil si områder som inneholder stier og løyper, turmål, innfallsporter og aktivitetsområder f.eks. for kiting, som har betydning for menneskelig ferdsel i det nasjonale villreinområdet².

Kunnskapsgrunnlaget viser at det er naturlig å avgrense planområdet til felles sti- og løypeplan etter samme grenser som Regional plan for Nordfjella med Raudafjell, da ferdsel i randområdene og ut fra stasjonsområdene påvirker villreinens arealbruk.

I tillegg til å vurdere stier og løyper, skal felles sti- og løypeplan vurdere hvor aktiviteter som kiting, hundekjøring og lignende kan skje, og ikke bør skje. Planen skal vurdere om det i noen områder bør legges periodevis begrensninger på ferdsel og bruk av overnattingssteder, samt vurdere virkemiddelbruk for å oppnå ønsket resultat³.

¹ Klassifisering av de ti nasjonale villreinområdene etter kvalitetsnorm for villrein. Første klassifisering – 2022: <https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2991315>

² Vedtatt i Program for felles sti- og løypeplan: <https://viken.no/f/p1/i9e368c1e-3423-4fc0-858b-644eec5bad29/program-for-felles-sti-og-loypeplan-nordfjella-etter-horing-vedtatt-nordfjellaradet-200622.pdf>

³ Hentet fra Handlingsprogram (2021-2024) til Regional plan for Nordfjella med Raudafjell: <https://viken.no/f/p1/i29ce15fb-db4e-4079-8e83-6fd63b58586d/handlingsprogram-nordfjella-2021-2024-vedtatt.pdf>

Felles sti- og løypeplan for Nordfjella med Raudafjell – notat

Utfordringer og muligheter⁴

Menneskelig ferdsel i Nordfjella er i konflikt med villreinens arealbruk. Villreinen opplever økt stress, mindre tid til beiting og drøvtygging og leveområdet fragmenteres. Det har ført til at villreinens tilgang til sammenhengende funksjonelle leveområder (sommer- og vinterbeiter, kalvings- og oppvekstområder) samt trekk mellom disse, er redusert. Friluftsliv er sammen med motorferdsel og tyngre infrastruktur i tillegg til damanlegg de viktigste faktorene i fragmentering av leveområdet.

All ferdsel i fjellet påvirker villreinen. I felles sti- og løypeplan omtales og behandles friluftslivsferdselen, men motorferdsel på åpne anleggsveier og i utmark påvirker også villreinen. I tillegg gjør motorferdselen det enklere å ha kjerneområdene i fjellet som utgangspunkt for friluftsliv. Hvilke utfordringer som kan løses gjennom sti- og løypeplan, må ses i lys av samlet belastning for de konkrete områdene.

Både menneskelig ferdsel og villreinens arealbruk varierer mye i tid og rom gjennom året. Det er store sesongvariasjoner i friluftslivsaktiviteten, og store deler av aktiviteten er knyttet til senvinteren-påske, skoleferieukene om sommeren og helgene tidlig på høsten. I tillegg til dette kommer jakta.

Friluftslivet i Nordfjella er lett tilgjengelig fra jernbane, hovedveier og nasjonal turistveg over Aurlandsfjellet. De besøkende i Nordfjella er i hovedsak bosatt i Norge, men utenfor regionen. Svært høy andel (> 55% av de som svarte) går dagsturer enten som en enkeltstående dagstur eller dagstur ut fra et fast overnattingssted, og 27% går fra hytte til hytte. Lokalbefolkningen svarer i mindre grad på slike undersøkelser, men antas å komme i tillegg til den store gruppa som bruker området til en form for dagstur. Godt over 80% følger for det meste infrastrukturen av merkede stier og løyper og hytter, og de aller fleste planlegger turen sin i god tid før de drar. Området kjennetegnes med god kanalisering med svært populære turruter slik som Rallarvegen på sykkel, Aurlandsdalen og den gjennomgående DNT-ruta fra Breistølen til Finse. Om vinteren brukes et nettverk av preparerte skiløyper i områdene i sørøst i tillegg kvistløyper på tvers av både sone 1 og 2. Toppturer og randonee har økt som aktivitet de siste årene. Det er forholdsvis lite kiting i området, men det skjer mest ved Bergsjøen og ved skitrekket i Havsdalen, Geilo.

Villreinen er nomadisk og bruker ulike deler av vidda til ulike deler av året. Dette gir både utfordringer og mulighet når det gjelder å kanalisere friluftsfersel i tid og rom på en slik måte at friluftslivsverdiene ivaretas, samtidig som ferdselen reduseres i områder som er problematiske for villrein.

Menneskelig ferdsel påvirker ikke bare villrein. Aktiviteter, turmål, stier og løyper kan være uheldig plassert i forhold til andre sårbare arter som hekker og lever på Hardangervidda. Det prioriteres å ta hensyn til fjellrev, jaktfalk, kongeørn, myrhauk, dobbeltbekkasin og brushane (sensitive arter⁵) i tillegg noe grad av viktige vann-/våtmarksområder med annet rikt og rødlista fugleliv, spesielt store dykkender (sjørørre, svartand, havelle, bergand) og flere vadefuglarter.

Virkemidler for å styre ferdsel i tid og rom er mange. De strengeste virkemidlene (regulatoriske og juridiske virkemidler) er det mangelfull praksis med i Norge, og de utfordrer allemannsretten, som står sterkt. Helhetlig virkemiddelbruk gjennom samarbeid på tvers av forvaltningsnivåer og sektorer, geografiske grenser og fagområder kan bidra til å nå målene.

⁴ Hovedtrekkene fra NINA-rapporter og basert på møter med administrativ gruppe, kommunene, DNT, «kitemiljøet» (Oslo kiteklubb, Norsk kiteforbund og kursholder på Haugastøl) med mer.

⁵ <https://sensitive-artsdata.miljodirektoratet.no/Contentpages/Forsiden.aspx>

Felles sti- og løypeplan for Nordfjella med Raudafjell – notat

Mål

Målene som foreslås må ses på i sammenheng. Målene for hva som skal ivaretas og tilrettelegges innen friluftsliv og friluftslivsbasert reiseliv må til enhver tid vurderes opp mot hva som er forsvarlig innenfor tålegrensene for villrein og annet naturmangfold.

Villrein

Målene som er satt for villrein samsvarer med de målene som er satt i arbeidet med tiltaksplan for Nordfjella⁶ og justert på linje med det som er gjort i tiltaksplanarbeidet. Disse skal bidra til levedyktige bestander av villrein i tråd med Kvalitetsnorm for villrein⁷.

1. Bedre reinens mulighet til trekk mellom Sone 1 og Sone 2, mellom Nordfjella og Raudafjell og over til Hardangervidda (når CWD-tilstanden tillater det)
2. Bedre reinens tilgang til gode lavbeiter rundt Hallingskarvet
3. Ivareta og bedre trekkfunksjonalitet mellom ulike funksjonsområder innad i både Sone 1 og Sone 2

Annet naturmangfold

4. Ivareta leve- og hekkeområder til sårbare arter og unngå skadelig ferdsel og forstyrrelse

Friluftsliv

5. Tilrettelegge for allsidig friluftsliv inkludert langturer, rundturer og dagsturer der ferdsel ikke er skadelig for villrein og annet naturmangfold

Friluftslivsbasert reiseliv

6. Gi forutsigbare rammer for verdiskaping som tar hensyn til sårbare arter og villreinens arealbehov

Strategier – hvordan skal vi nå målene?

- Profilere/formidle naturvennlig friluftsliv med klare anbefalinger for å legge til rette at alle kan ta naturvennlig valg i planleggingsfasen og underveis på turen
- Kanalisere ferdsel gjennom tilrettelegging og informasjon
- Flytte turutgangspunkt til de ytre områdene (for å redusere ferdsel i sentrale områder)
- Utarbeide soner for styre ferdsel i tid og rom
- Legge vekt på formidling og opplæring der de besøkende tar valg
- Ta utgangspunkt i fokusområdene, men både se på tiltak i området og utenfor området, som kan være med på å løse utfordringene
- Kartlegge og foreslå strategiske virkemidler som støtter opp om foreslåtte tiltak⁸
- Søke samarbeid gjennom prosessene knyttet til tiltaksplan for villrein
- Forankre arbeidet lokalt gjennom innspillsfasen, både generelt og til folkevalgte

⁶Statsforvalteren i Vestland: <https://www.statsforvalteren.no/nn/vestland/miljo-og-klima/naturmangfold/tiltaksplan-for-villreinen-i-nordfjella/>

⁷Lovdata – Forskrift Kvalitetsnorm for villrein

⁸Bærekraftsarbeid – fra teori til praksis: <https://viken.no/barekraft/17-samarbeid-for-a-na-malene-dette-gjor-viken/barekraftsarbeid-fra-teori-til-praksis.78739.aspx>